

מבט על, גיליון 527, 11 במארס 2014

תפיסת ספינת הנשק Klos C – משמעויות והשלכות

יואל גוז'נסקי, אפרים קס, יורם שוייצר ויפתח שפיר

תפיסת ספינת הנשק Klos C הינה מכה לאיראן. אין ספק שאיראן השקיעה מאמצים ומשאבים ניכרים בארגון משלוח הנשק, תוך ניסיון להסוות את תכולתו ואת נתיבו – מה גם שאין זו הפעם הראשונה שישאל הצליחה לעצור משלוחים דומים. ישראל הוכיחה שוב שיש בידה יכולת חדירה מודיעינית משמעותית לתוך המערך האיראני ויכולת מבצעית, המאפשרת להפגיע ולפעול במרחק מאות קילומטרים משטחה. ההצלחה הישראלית צריכה להניע את האיראנים לבחון מחדש אם להמשיך להסתכן בכישלונות אפשריים נוספים וכיצד למנוע אותם. אף על פי כן, סביר להניח שאיראן תנסה שוב להעביר אמצעי לחימה, הן ללבנון הן לרצועת עזה, גם באמצעות התווך הימי, תוך הפקת הלקחים מהכישלון ושיפור הסוואת המשלוחים. הסיבה לכך היא, שבמאזן הכולל של הברחות נשק לצורך המאבק נגד ישראל היו לאיראן גם הצלחות – כנראה יותר הצלחות מכישלונות – ובסופו של חשבון היא העבירה אמצעי לחימה רבים הן לחזבאללה והן לארגונים הפלסטינים ברצועה.

איראן מעבירה אמצעי לחימה לבעלות בריתה ושלוחיה בדרכי היבשה, האוויר והים, כדי לגוון את נתיבי ההברחה. מבין הדרכים הללו, יש יתרון למשלוחים בתווך הימי, משום שדרכו ניתן להעביר כמות גדולה במיוחד של אמצעי לחימה, ומשום שלעומתו יש להעברה בדרכי האוויר והיבשה חתימה גבוהה. מהצד האחר, כאשר המודיעין של היריב מצליח לחשוף את שיגור המשלוח בנתיב הימי, יש לאיראן יכולת מוגבלת להגן על המשלוח, במרחק של אלפי קילומטרים משטחה, והסיכון לכישלון המבצע גבוה. למרות סיכון זה, סביר להניח שאיראן לא תוותר על הנתיב הימי ותוסיף להשתמש בו להעברות נשק.

סודאן היא יעד מועדף כתחנת ביניים להעברת הנשק מאיראן למצרים, ומשם לסיני ולרצועת עזה, בשל היחסים הקרובים בין איראן לסודאן וחולשת המשטר בסודאן. אלא שנתב זה נעשה בעייתי בחלקו הצפוני – בסיני ובמערב לרצועת עזה. המשטר הנוכחי במצרים משקיע מאמצים מוגברים בחיזוק שליטתו בסיני ובחסימת נתיבי ההברחה בין סיני לרצועה, תוך הרס שיטתי של המנהרות ביניהם. לפיכך, לא ברור כיצד תכננו האיראנים להחדיר את המשלוח, ובעיקר את הרקטות הכבדות, לתוך הרצועה.

בשלב זה עדיין לא ברור למי נועד המשלוח ברצועה: האם לחמאס – למרות שיחסיו עם איראן הצטננו מאז 2012 או לג'יהאד האסלאמי, שתמיד היה הארגון הפלסטיני המקורב ביותר לאיראן. אם המשלוח נועד בעיקר לחמאס, עשוי הדבר להעיד על התפייסות בינו לבין איראן. לחילופין, אפשרי שהמשלוח נועד להתחלק בין חמאס לג'יהאד האסלאמי. שני הארגונים מקיימים שיתוף פעולה ביניהם בכל הנוגע להצטיידות בנשק ארוך טווח נגד ישראל, ויש ביניהם הבנות לגבי עיתוי הפעלת הכוח או ריסונו, בהתאם לנסיבות המשתנות.

המרכיב המרכזי במשלוח היה 40 רקטות כבדות בקוטר 302 מ"מ. רקטות אלה מיוצרות על ידי סוריה, והן דומות לרקטה הסינית WS-1. הרקטה נושאת ראש קרבי במשקל 150 ק"ג, וטווחה מגיע לכ-100 ק"מ. בסוריה פותחו דגמים נוספים של הרקטה לטווחים של עד 200 ק"מ וראשי נפץ במשקלים שבין 125 – 175 ק"ג. לפי דובר צה"ל, היו על ספינת הנשק רקטות בעלות טווחים של 90 – 160 ק"מ. הרקטה נמצאת בשימוש חזבאללה, והופעלה על ידו במלחמת לבנון השנייה. הרקטה אינה מדויקת, ובמקרה הטוב דיוקה מגיע לכ-1% מהטווח (1,000 - 1,600 מ' בקצה הטווח). לו הגיעו הרקטות לידי חמאס והג'יהאד האסלאמי, הייתה זו תוספת חשובה ליכולתם לאיים על האוכלוסייה בישראל. אולם תוספת זו אינה בבחינת שינוי דרמטי, מאחר שחמאס כבר מחזיק ברקטות "פגיר-5" מתוצרת איראן, בעלות טווח של 75 ק"מ וראש נפץ במשקל 175 ק"ג. (גם ל"פגיר-5" יש דגם בעל טווח מוגדל של 180 ק"מ). שאלה פתוחה היא מדוע בחרו האיראנים לשלוח רקטות דווקא מתוצרת סוריה? ההסבר שבחירה זו נועדה להסוות את חלקה של איראן במשלוח אינו עולה בקנה אחד עם הימצאותן של פצצות מרגמה מתוצרת איראן במשלוח.

מדוע יצא המשלוח מסוריה, ולא מאיראן – דרכה עבר רק כתחנת ביניים? סביר להניח שהצורך להסוות את נתיב ההברחה – גם אם היו במשלוח פריטים מתוצרת איראן – היה שיקול חשוב בעניין זה. ואולם יציאת המשלוח מסוריה מלמדת שוב, שסוריה הופכת לחממת טרור מרכזית בעולם וליצואנית חשובה של אמצעי לחימה מתוחכמים לארגוני טרור, גם תוך כדי המאבק האכזרי של משטר אסד על עתידו ושרידות מדינתו. סוריה מוכנה לשמש בסיס המסייע לאיראן בהפצת אמצעי לחימה לא רק לחזבאללה, אלא גם לארגוני טרור ברצועת עזה, כאשר חולשתו הנוכחית של אסד מאפשרת לאיראן להגדיל את השפעתה על המדיניות הסורית.

חשיפת משלוח הנשק התרחשה בעיתוי לא נוח לאיראן – כשהיא מצויה בעיצומו של מאמץ לזכות בדימוי מתון וחיובי בעיני ממשלות המערב, ובמהלכן של השיחות להשגת הסכם סופי בסוגיית הגרעין. משום כך מיהרה איראן להכחיש את מעורבותה במשלוח הנשק ולא נגררה לוויכוח על מקורו. גם העובדה שהתקשורת העולמית מתמקדת במשבר באוקראינה ובהיעלמות המטוס המאלזי ולא מפנה את תשומת לב לתפיסת הספינה – סייעה לאיראנים. בכל מקרה, ברור שתפיסת המשלוח לא תשפיע באופן ניכר על השיחות בסוגיית הגרעין, משום העניין הרב שיש לממשלות המערב בניסיון להגיע להסכם סופי בנושא. אדרבא, מאמציה של ישראל למקד את תשומת הלב בתפיסת הספינה עלולים להיתפס כניסיון לחבל בשיחות הגרעין.

האירוע נשאר, וכנראה יישאר בשלב זה, בעיקר במישור הישראלי-איראני, והיכולת למנף אותו למטרות שמעבר למישור זה נראית נמוכה. בינתיים יש הבנה בין הצדדים לשיחות הגרעין למקד אותן בסוגיית הגרעין ולא להרחיבן לסוגיות אחרות, כגון סוגיות אזוריות או פנים-איראניות. אולם אין להוציא מכלל אפשרות שבעתיד יורחב מעגל הנושאים של השיחות, ואז עשויות ממשלות המערב להעלות גם את נושא המעורבות האיראנית בטרור, ובכלל זה משלוחי הנשק ממנה לארגוני טרור.

מותר להניח שהניסיון האיראני להבריא את המשלוח לרצועת עזה מדאיג גם את המשטר המצרי, המשקיע כיום מאמץ מוגבר לשפר את שליטתו בסיני, למנוע הברחות נשק לרצועה ולצמצם את פיגועי הטרור במצרים. יתר על כן, המשטר המצרי רואה כיום את חמאס כאויב, המסייע ל"אחים המוסלמים" בביצוע פיגועי טרור בסיני ובלב מצרים. משום כך עשויה הפרשה לסייע לקידום שיתוף הפעולה הביטחוני בין מצרים וישראל במטרה למנוע הברחות נשק דרך מצרים וסיני לרצועה. הפרשה עשויה גם לחזק את האינטרס המשותף בין ישראל לסעודיה וירדן בבלימת העברות הנשק מאיראן וסוריה למדינות אחרות.

ולבסוף, לאיראן יש, בראייתה, חשבון פתוח ומתארך עם ישראל. חשבון זה כולל את התפיסות הקודמות של ספינות נשק, הריגת המדענים האיראנים, החדרת הווירוס למערכת המחשבים האיראנית, והריגת מפקדו הצבאי של חזבאללה, עימאד מורניה – שאיראן מייחסת אותן לישראל. לאיראן חשוב אפוא להרתיע את ישראל מהמשך נקיטתם של צעדים נוספים מעין אלה. לפיכך, יש להביא בחשבון שאיראן תגיב על הצטברות הצעדים הללו בפעולת תגמול נגד ישראל, יתכן באמצעות חזבאללה.

רקטות כבדות במזרח התיכון – טבלה השוואתית

שם הרקטה	תוצרת	קוטר	אורך	טווח מרבי	משקל הרקטה	משקל הראש הקרבי
M302 חייבאר	סוריה	302 מ"מ		90 ק"מ		170 ק"ג ¹
M-302B		302 מ"מ		100 ק"מ		175 ק"ג
M-302C		302 מ"מ		140 ק"מ		140 ק"ג
M-302D		302 מ"מ		160 ק"מ		144 ק"ג
M-302E		302 מ"מ		200 ק"מ		125 ק"ג
WS-1 \ Kasirga	סין\ תורכיה	302 מ"מ	4.70 מ'	80-100 ק"מ	524 ק"ג	150 ק"ג ²
WS-1B	סין	302 מ"מ	6.37 מ'	160-180 ק"מ	725 ק"ג	150 ק"ג
פגיר - 5	איראן	333 מ"מ	6.6 מ'	75 ק"מ	915 ק"ג	175 ק"ג (90 ק"ג חני"ם)

1....על פי דיווחי כלי התקשורת לאחרונה

2....דיוק 1% מהטווח; הטווח של 100 ק"מ מושג על ידי הסרת טבעת גרר על הרקטה.